

Władimir WISIASZCZEW

Walentin GAWRILENKO

Bogdan ŻUKIAN

OKREŚLANIE OPTIMALNEGO OKRESU UŻYTKOWANIA I REZERWU EKSPLOATACYJNEGO
KOMBAJNU WĘGLOWEGO I JEGO ZESPOŁÓW ZAMIENNYCH

Streszczenie: W opracowaniu podano matematyczny opis metody wyznaczania optymalnego okresu użytkowania i rezerwu eksploatacyjnego kombajnu węglowego i jego zespołów zamiennych. Rozpatrzono i porównano warianty zamiany obiektu technicznego / zespołu, kombajnu/ na obiekt nowy oraz wyremontowany.

1. Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest pokazanie metody określania terminu wymiany kombajnu i jego zespołów, przy którym ekonomiczna efektywność ich użytkowania byłaby możliwie największa. Tematyka zawarta w przedstawionym opracowaniu jest kontynuacją pracy [2]. Dla wyznaczenia optymalnego momentu wymiany obiektu /zespołu, kombajnu/ zachodzi konieczność porównania kosztów, które należałoby ponieść w przypadku dalszego użytkowania częściowo zużytego obiektu oraz kosztów związanych z nabyciem, zainstalowaniem i eksploatacją nowego obiektu, a więc kosztów i nakładów z różnych okresów. Zatem należy podać sposób sprowadzenia tych elementów do warunków porównywalności. W naszym przekonaniu najlepszym i najprostszym sposobem rozwiązania tego problemu jest dyskontowanie przyszłych kosztów ponoszonych w poszczególnych okresach eksploatacji.

Rozważania związane z określaniem optymalnego momentu wymiany używanego kombajnu i jego zespołów będziemy prowadzili przy założeniu nieskończonego długiego okresu stosowania polityki wymiany obiektów technicznych, który rozpoczyna w momencie $T = 0$, a decyzje o wymianie podejmuje się z góry określonych momentach czasu $T = 1, 2, \dots$ /może to być np: ciąg kolejnych miesięcy/. Dla określenia terminu wymiany / i efektywności wymiany/ wykorzystamy metody programowania dynamicznego [1].

2. Zamiana kombajnu węglowego i jego zespołów na odpowiedni obiekt techniczny nowy.

Sformułowanie matematyczne tego problemu jest następujące:
Niech $f/j/$ oznacza sumaryczną efektywność użytkowania obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/ w okresie nieskończonym po upływie $j /j = 1, 2, \dots/$ miesięcy od momentu zainstalowania. W chwili początkowej badania, ekonomiczna efektywność użytkowania obiektu /zespołu, kombajnu/ wyraża się wzorem [1]:

$$f/0/ = z /0/ + af /1/, \quad a < 1$$

gdzie:

$z/0$ - efektywność użytkowania obiektu /zespołu, kombajnu/
w pierwszym miesiącu pracy,

$f/1$ - sumaryczna efektywność użytkowania obiektu /zespołu,
kombajnu/ w okresie nieskończonym po upływie jednego
miesiąca pracy od momentu zainstalowania,

a - współczynnik dyskontowy.

Dla drugiego miesiąca pracy obiektu /zespołu, kombajnu/ mamy równanie:

$$f/1/ = z/1/ + a f/2/, \quad \text{itd.}$$

Założmy, że nowy obiekt techniczny /zespół, kombajn/ użytkuje się do chwili, kiedy osiągnie wiek T , po czym wymienia się go na nowy. Wtedy dochodzimy do następującego układu równań liniowych:

$$\begin{aligned} f/0/ &= z/0/ + af/1/ \\ f/1/ &= z/1/ + af/2/ \\ f/2/ &= z/2/ + af/3/ \\ f/T-1/ &= z/T-1/ + af/T/ \\ f/T/ &= z/T/ + af/T+1/ - c \end{aligned} \quad /1/$$

gdzie:

c - średnie nakłady związane z nabyciem oraz montażem i demontażem
obektu technicznego /zespołu, kombajnu/ w okresie eksploatacji.

Wielkość c można wyznaczyć ze wzoru:

$$c = \frac{W_p + K_{zd}}{\sum_{k=0}^T \hat{Q}_k} \quad /2/$$

gdzie:

W_p - wartość początkowa nowego zespołu lub kombajnu, j.p.

K_{zd} - średni koszt jednego montażu, demontażu i transportu obiektu
technicznego /zespołu, kombajnu/ do naprawy i z powrotem,
j.p.

$\hat{Q}_k$ - przewidywana wielkość wydobycia możliwa do uzyskania w
 k -tym miesiącu użytkowania konkretnego zespołu, kombajnu, t.

Wyrażenie $z/T/$ oznacza efektywność użytkowania obiektu /zespołu, kombajnu/ w okresie $/T, T+1/$, tj. w okresie pierwszego miesiąca pracy, natomiast wyrażenie $f/T+1/$ oznacza sumaryczną efektywność użytkowania obiektu w okresie nieskończonym po upływie jednego miesiąca pracy.

Wobec tego można przyjąć, że $z/T/ = z/o/$, a $f/T+1/ = f/1/$. Uwzględniając te związki, ostatecznie równanie układu /1/ zapisujemy w postaci:

$$f/T/ = z/o/ + af/1/ - c$$

Mamy zatem układ równań:

$$\begin{aligned} f/o/ &= z/o/ + af/1/ \\ f/1/ &= z/1/ + af/2/ \\ &\vdots \\ f/T-1/ &= z/T-1/ + af/T/ \\ f/T/ &= z/o/ + af/1/ - c \end{aligned} \quad /3/$$

Rozwiązując ten układ równań liniowych względem $f/1/$, otrzymamy optymalny moment zastąpienia kombajnu i jego zespołów.

Aby obliczyć $f/1/$, mnożymy drugie równanie układu /3/ przez a , trzecie - przez a^2 i wreszcie ostatecznie - przez a^T . Dodając otrzymane równania stronami, mamy:

$$\begin{aligned} af/1/ + a^2f/2/ + \dots + a^{T-1} f/T-1/ + a^T f/T/ &= \\ = a z/1/ + a^2 z/2/ + \dots + a^{T-1} z/T-1/ + a^T z/o/ + & \quad /4/ \\ + a^2 f/2/ + \dots + a^T f/T/ + a^{T+1} f/1/ - ca^T & \end{aligned}$$

Eliminując wyrazy podobne i rozwiązując równanie /4/ względem $f/1/$ mamy:

$$f/1/ = \frac{z/1/ + az/2/ + \dots + a^{T-2} z/T-1/ + a^{T-1} z/o/ - ca^{T-1}}{1 - a^T} \quad /5/$$

Jak wynika z ostatniego wzoru, wyrażenie na $f/1/$ zależy od T , tj. od momentu zastąpienia obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/. Dlatego wielkość niewiadomą T wybieramy w taki sposób, aby zmaksymalizować wyrażenie na $f/1/$. Przy tym, jak to wynika z pierwszego równania układu /3/, maksymalizujemy także $f/o/$. Aby wyznaczyć optymalny termin zastąpienia T , obliczamy wartość wyrażenia $f/1/$ dla wszelkich dopuszczalnych wartości T i porównujemy każdą następną wartość z poprzednią. Jak tylko różnica $f/j+1/ - f/j/$ / $j = 1, 2, \dots$ / stanie się ujemna, proces obliczeniowy należy przerwać, ponieważ największa wartość $f/1/$ już została osiągnięta. Otrzymujemy w rezultacie optymalny moment zastąpienia obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/ oraz jego optymalny reśurs eksploatacyjny.

3. Zamiana kombajnu węglowego i jego zespołów na odpowiedni obiekt techniczny po remoncie kapitalnym

Porównujemy parametry techniczno-eksploatacyjne zespołu, kombajnu po remoncie kapitalnym z parametrami odpowiedniego obiektu w wieku t ($t < T$). Wyrażenie $z/t/$ oznacza w tym przypadku efektywność użytkowania obiektu /zespołu, kombajnu/ w pierwszym miesiącu jego pracy, zatem

$$z/t/ = z/T/$$

Rozumując w podobny sposób, otrzymujemy związek

$$f/t+1/ = f/T+1/$$

Uwzględniając powyższe związki, ostatnie równanie układu /1/ przepiszemy w postaci:

$$f/T/ = z/t/ + a f/t+1/ - c_1$$

W ten sposób otrzymujemy następujący skrócony układ równań liniowych:

$$\begin{aligned} f/t/ &= z/t/ + a f/t+1/ \\ f/t+1/ &= z/t+1/ + a f/t+2/ \\ \vdots & \quad \quad \quad \vdots \quad \quad \quad \vdots \\ f/T-1/ &= z/T-1/ + a f/T/ \\ f/T/ &= z/t/ + a f/t+1/ - c_1 \end{aligned} \quad /6/$$

Srednie nakłady na remont kapitalny oraz montaż i demontaż obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/ w cyklu remontowym można obliczyć według wzoru:

$$c_1 = \frac{R + K_{zd}}{\sum_{k=0}^t \hat{Q}_k} \quad /7/$$

gdzie:

R - koszt kolejnego remontu kapitalnego obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/, j.p.

Pozostałe składniki wzoru /7/ są już znane.

Obecnie należy układ równań /6/ rozwiązać względem $f/t+1/$. W tym celu mnożymy drugie równanie układu przez a , trzecie - przez a^2 i wreszcie ostatnie - przez a^{T-t} i dodajemy otrzymany układ stronami. Po redukcji wyrazów podobnych otrzymujemy:

$$\begin{aligned} a f/t+1/ &= a z/t+1/ + a^2 z/t+2/ + \dots + a^{T-t-1} z/t+1/ + a^{T-t} z/t/ + \\ &+ a^{T-t-1} f/t+1/ - c_1 a^{T-t} \end{aligned} \quad /8/$$

Rozwiązując równanie /8/ względem $f/t+1/$, otrzymujemy relację:

$$f/t+1/ = \frac{z/t+1/+a \ z/t+2/+ \dots + a^{T-t-2} \ z/T-1/+a^{T-t-1} \ z/t/-c_1 a^{T-t-1}}{1 - a^{T-t}} \quad /9/$$

Postępujemy dalej tak jak poprzednio: wybieramy wielkość niewiadomą T tak, aby zmaksymalizować wyrażenie na $f/t+1/$, przy czym obliczenia zaczynamy od wartości $T = t+1$.

Największa wartość wyrażenia $f/t+1/$ daje optymalny moment zastąpienia obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/ na obiekt po remoncie kapitalnym i jednocześnie wyznacza jego optymalny resurs eksploatacyjny.

Maksymalizując $f/t+1/$, maksymalizujemy oczywiście także $f/t/$, bo $z/t/ = \text{const}$, a z pierwszych opuszczonych t równań układu /6/ wynika, że maksymalizujemy również $f/o/$. Obecnie należy wyjaśnić, co jest bardziej pod względem ekonomicznym opłacalne: wymiana częściowo zużytego obiektu /zespołu kombajnu/ na nowy obiekt czy wyremontowany?

Odpowiedzi na tego rodzaju pytanie można uzyskać tylko drogą porównania maksymalnych wartości $f/o/$ otrzymanych w obu przypadkach. W przypadku wymiany obiektu technicznego /zespołu, kombajnu/ na nowy należy po znalezieniu maksymalnej wartości $f/1/$ obliczyć $f/o/$ ze wzoru:

$$f/o/ = z/o/ + af/1/$$

W drugim przypadku, gdy zespół lub kombajn zamienia się na odpowiedni obiekt po remoncie kapitalnym, należy w celu uzyskania wartości $f/o/$ wyznaczyć maksymalną wartość wyrażenia $f/t+1/$, a następnie obliczyć ciąg wartości: $f/t/$, $f/t-1/$, ..., $f/1/$, $f/o/$. Wielkości $f/t/$, $f/t-1/$, ..., $f/o/$ znajdujemy z układu /1/:

Praktyczne wykorzystanie opisanej metody obliczania optymalnego resursu i czasu użytkowania kombajnu węglowego i jego zespołów zamiennych zostanie zilustrowane przykładami po ~~zobran~~ opracowaniu odpowiedniego materiału statystycznego:

LITERATURA

- [1] Bellman R.E., Dreyfus S.E.: Programowanie dynamiczne. PWN, Warszawa 1967.
- [2] Wisiaszczew W., Gawrilenko W., Żukian B.: Metodyka wyznaczania normatywów remontowych kombajnów i prognozowania miesięcznej wielkości wydobycia ze ścian kombajnowych. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej s.Górnictwo, 1978.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОПТИМАЛЬНОГО СРОКА СЛУЖБЫ И РЕСУРСА
УГОЛЬНОГО ДОБЫЧНОГО КОМБАЙНА И ЕГО ВЗАИМНОЗАМЕ-
НИМЫХ УЗЛОВ

Резюме

В статье приводится математическое описание метода определения оптимального срока службы и ресурса угольного добычного комбайна и его взаимозаменяемых узлов. Рассмотрены и определены варианты замены технического объекта / узла, комбайна/ на новый объект или на отремонтированный.

DETERMINATION OF THE OPTIMAL PERIOD OF EXPLOITATION AND
INSTALLATION LIFE OF A COAL COMBINED CUTTER LOADER AND
ITS SPARE SUBASSEMBLIES

S u m m a r y

This paper presents the mathematical description of the method of determining the optimal period of exploitation and installation life of the coal combined cutter loader and its spare sub-assemblies. The alternatives of replacing the technological object /assembly, cutter-loader/ by a new one or a repaired one were discussed.